

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ОДНА З АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ

Олена Геращенко,

викладач

Ізмаїльського технікуму механізації і електрифікації
сільського господарства

Інформатизація освіти в Україні – один з найважливіших механізмів, що зачіпає основні напрямки модернізації освітньої системи.

Основою і передумовою розвитку людини є освіта, отримані вміння та навички. В умовах ринкової економіки та жорсткої конкуренції важливо не лише надавати “солідний багаж” знань, а й готувати студентів до життя, формувати ринкову ментальність. Важлива якість отриманих знань, яка має забезпечуватись відповідністю навчального закладу виробленим державою стандартам. Це дозволить зорієнтуватись серед великої кількості нещодавно створених освітніх установ. Окрім того, реформування освітньої системи України має на меті наблизити її до європейських стандартів, зробити наш диплом “ліквідним”.

Однією з актуальних проблем освіти є дистанційне навчання.

Дистанційне навчання (ДН) – така форма організації освітнього процесу, за якої основною є самостійна робота людини, що навчається. Це дозволяє навчатися в зручній для студента час і віддаленому від викладача місці та отримати освіту широкому колу людей, які не мають можливості вчитися стаціонарно.

ДН широко застосовують у світовій системі освіти.

Центри ДН є при всіх університетах США, Західної Європи. Підключення Центрів до світової комп’ютерної мережі дозволяє створювати віртуальні класи для студентів, що знаходяться в різних країнах. Глобальна мережа інтернет є інтегральним засобом широкого використання ДН.

Інформатизація освіти в Україні – один з найважливіших механізмів, що зачіпає основні напрямки модернізації освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Змінюється сама парадигма освіти. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам.

ДН – засноване на сучасних інформаційних і комунікаційних технологіях навчання й підвищення кваліфікації.

Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп’ютерних навчальних систем, від книжкової бі-

бліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної аудиторії.

Ефективність дистанційного навчання заснована на тому, що ті, кого навчають, самі відчувають необхідність подальшого навчання, а не піддаються тиску з боку. Вони мають можливість роботи з навчальними матеріалами в такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо їм. Ефект у значній мірі залежить від того, наскільки регулярно займається той, хто навчається. Послідовне виконання контрольних завдань і випускної роботи, а також підтримка у всіх питаннях з боку викладача-координатора забезпечує планомірне засвоєння знань.

Аналіз впровадження дистанційного навчання показує, що до реального контингенту потенційних студентів можна віднести тих, хто часто перебуває у відрядженнях, військовослужбовців, територіально віддалених слухачів, жінок, що перебувають у декретній відпустці, людей з фізичними вадами, тих, хто поєднує навчання й роботу, співробітників, що підвищують свою кваліфіка-

цію тощо. Й незважаючи на те, що дистанційне навчання передбачає одержання також і базової середньої освіти, цей напрямок не одержав активного впровадження в освітній процес шкіл, коледжів та інших середньо-спеціальних установ освіти.

Не кожному вдається відучитися п'ять років у стінах вишу, але сучасні технології можуть дати другий шанс. Дистанційна освіта – навчання на відстані – стала справжньою новацією 21 століття. Віртуальний курс лекцій дозволяє скоротити або розтягти час навчання за своїм розсудом. Серед плюсів такого навчання називається можливість займатися в будь-якому місці, де є комп'ютер, матеріал суворо дозований по тижнях і збігається з усіма вимогами, які пред'являються до студентів будь-якого вишу, крім того, у студента є можливість виконувати завдання в зручний для нього час. Головна складність – змусити себе вчитися. Ще одна проблема – відсутність особистого спілкування з викладачем. Питання електронною поштою нагадують запити в довідкову службу, а семінари – інтернет-форуми.

Для одних нова система навчання – єдиний доступний спосіб одержати вищу освіту, інші – нізащо не проміняли б традиційне навчання на дистанційне, оскільки сприймають навчальний заклад не тільки як місце навчання, але й можливість особистого спілкування зі студентами і з викладачами.

Ефективність дистанційного навчання для випускників і студентів полягає і в тому, що можливість навча-

тися дистанційно не обмежує можливості навчатися й удосконалюватися в професійній діяльності під час роботи на підприємстві. Цей рівень освіти студенти вважають цілком достатнім і можливим для здійснення своїх життєвих планів. Багато хто з них вважає, що отримані знання відповідають успішній роботі.

Найбільш важливими компонентами дистанційного навчання є: створення практичних ситуацій під час навчального процесу, можливість проявити себе, самореалізуватися, чіткість організації навчального процесу, індивідуального підходу. Найменш важливими: участь у науково-дослідній роботі, можливість "показати себе".

У процесі дистанційного навчання студенти найчастіше використовують навчальний матеріал на паперових носіях і в електронному вигляді.

Вміння працювати в навчальному сервері допоможуть студентам вирішувати проблеми з навчальним матеріалом і консультуванням на відстані у вільний час. Оцінюючи успіх у майбутній професійній діяльності, студенти, що не мали досвіду роботи, оцінюють свої шанси трохи вище, ніж ті, хто працює в даний момент. Навчальний сервер більшість студентів використовують нечасто, але є ті, хто використовує його щодня. Найбільш активні у відвідуванні навчального сервера студенти старших курсів.

Більшість студентів надають перевагу таким формам контролю: контрольно-атестаційні роботи, реферати, вирішення практичних за-

вдань, оцінка рівня знань у процесі особистого інтерв'ю з викладачем, самооцінка. Більшості студентів дистанційної технології навчання, незалежно від курсу, навчання дається легко й позитивно на них впливає. Так, більше половини студентів відзначили, що за час навчання вони опанували вміння самостійної роботи, підвищили свій рівень знань і отримали впевненість у своїх силах і планах на майбутнє. Можна зробити висновок, що студенти доброзичливо ставляться до дистанційного навчання.

Розповідаючи про особливості дистанційних технологій навчання, можна відзначити, що даний вид навчання підходить не для всіх. Система підготовки в українських школах не зорієнтована на формування самостійності в учнів, а іноді людині дана технологія просто не підходить.

Основна мета дистанційного навчання – дозволити вчитися всім бажаючим, у кого є прагнення одержати професію. Інтерес до даної технології навчання опитані бачать не тільки в бажанні одержати освіту, але й у тому, що інформаційні технології впроваджуються в наше повсякденне життя.

Потенціал дистанційних технологій оцінюється високо. Однак до можливої заміни традиційних технологій дистанційними поки що ставляться обережно. Часто висловлюється думка про те, що будь-якій людині необхідно надавати альтернативу й свободу вибору освітніх технологій. Але є переконання, що за дистанційними технологіями – майбутнє.

Студенти, що навчаються дистанційно, більш адаптовані до зовнішніх умов, вони більш самостійні, товариські й комунікабельні, не бояться приймати важливі рішення, а отже, у сучасному світі бізнесу їм буде легше.

Сьогодні випускники, що навчалися дистанційно, звичайно вище оцінюють престиж отриманої професії. Вони, як і багато хто, зазначають труднощі, але бувають найбільш успішними й краще адаптованими в професійній сфері. Рівень задоволення місцем у колективі й стосунками з керівництвом у випускників дистанційної технології трохи вища, ніж у випускників традиційного навчання.

Сьогодні дистанційні технології навчання вже зайняли одне із провідних місць у середній професійній освіті. Зацікавленість в одержанні спеціальності дистанційно зростає, а якісні характеристики фахівців відрізняються тільки позитивними моментами: упевненістю у власних силах, легкою адаптацією в колективі, умінням самоосвічуватися. Всебічний аналіз дистанційного навчання підтвердив гіпотезу якісної підготовки фахівців середньої ланки.

Змішане навчання

Як свідчать практика й низка досліджень, тенденція отримання освіти чітко розвивається в напрямку змішаного навчання. Під змішаним навчанням (blended learning) прийнято розуміти об'єднання формальних засобів навчання – роботи в аудиторіях, вивчення теоретичного матеріалу – з неформальними, наприклад,

обговоренням за допомогою електронної пошти й інтернет-конференцій. Змішана форма навчання органічно по'єднує в собі як денні, так і дистанційні форми.

Навчання в дистанційній і змішаній формі. У чому різниця?

Дистанційне навчання здійснюється тільки за допомогою інтернету: одержання навчальних матеріалів і завдань та всі інші питання, пов'язані з комунікацією, вирішують тільки заочно. Проміжна й підсумкова атестація здійснюється також за допомогою пересилання й перевірки матеріалів.

Змішане навчання складається із трьох етапів: дистанційне вивчення теоретичного матеріалу, освоєння практичних аспектів у формі денних занять, остання фаза – складання іспиту або виконання випускної роботи.

ДН забезпечує можливість навчатися тоді, коли Вам це зручно й у тому темпі, що Ви обираєте самі в рамках установлених строків проведення курсів. При цьому не потрібно витрачати час на дорогу. ДН в сучасному світі здійснюється за допомогою таких технологій, як інтернет, e-mail, телефонний і факс-зв'язок, відеоконференції, можливе також традиційне пересилання навчальних матеріалів поштою (друкованих, аудіо-, відео- й електронних навчальних матеріалів).

Але існують і негативні сторони дистанційного навчання:

- відсутність очного спілкування вчителя й учня, а отже, немає індивідуального підходу в навчанні й вихованні;

- студенти не завжди самодисципліновані, свідомі і самостійні, як необхідно при дистанційному навчанні;

- для постійного доступу до джерел інформації потрібна відповідна технічна оснащеність;

- недостатня кількість практичних занять і відсутність постійного контролю.

Слід зазначити також низький теоретичний рівень опрацювання проблеми дистанційного навчання. Це проявляється, насамперед, у відсутності чітко виражених цілей навчання й необхідних початкових вимог до студента для роботи в цій системі, слабкому рівні системи контролю його знань, відсутності вимог до змісту дистанційних курсів і навчально-методичного забезпечення, захисту авторських прав розробників навчальних матеріалів, сертифікації інститутів дистанційної освіти тощо. І, крім того, не з усіх спеціальностей можна проводити підготовку фахівців за допомогою дистанційних курсів.

Якщо говорити про змішане навчання, то безліч проблем зникають самі по собі.

Змішана модель навчання – це модель використання розподілених інформаційно-освітніх ресурсів в стаціонарному навчанні із застосуванням елементів асинхронного й синхронного ДН. Практикується як елемент стаціонарного навчання при проведенні аудиторних занять і в самостійній роботі студентів. Тобто змішане навчання має переваги дистанційного навчання й виключає його недоліки. Для вирішення цього питання викладачами англійської мови Ізмаїльського технікуму механізації

і електрифікації сільського господарства було створено власний website кабінету іноземних мов (<http://classroom.45net>). Використання матеріалу сайту під час навчання дало можливість застосування нового сучасного варіанта навчання – дистанційного. Сайт кабінету містить багато розділів: загальну інформацію, самостійне вивчення, домашні завдання для всіх курсів та відділень, корисні посилання, різне. Студенти, зареєструвавшись на сайті, відправляють зроблені завдання своїм викладачам.

Цілі навчання за змішаної форми залишаються попередніми, змінюються засоби й методи їх досягнення. Система контролю знань одержує нові можливості: використання контролюючих систем у поєднанні із традиційними методами.

Змішане навчання використовує найрізноманітніші методи, як традиційні, так і інтерактивні: лекційні лабораторні, комп'ютерні презентації, комп'ютерне навчання й навчання через інтернет. Ці методи використовуються як окремо, так і в поєднанні один з одним. Видавництва електронної продукції випускають різні види мультимедійних продуктів: електронні підручники, довідники, контролюючі програми, енциклопедії тощо. Ці програмні продукти можуть бути гарною допомогою у викладанні, але часто не підходять у якості доповнення до навчальної програми й вимагають коригування. Тому розроблені самим викладачем електронні навчальні посібники

більш корисні й цікаві у використанні. Найважливішими факторами, що забезпечують ефективність застосування ЕСН, розроблених викладачем, стають їхня висока доступність, простота (виключається необхідність придбання, установки й супроводу ПО, знижуються вимоги до комп'ютерних ресурсів) і можливість колективної роботи з учнями.

І звичайно, змішане навчання можна використувати при підготовці будь-яких фахівців без винятку.

Отже, зробимо порівняльну характеристику дистанційного й змішаного навчання:

Дистанційне навчання:

- однобічне спілкування;
- учень пасивний, не діє, він є стороннім спостерігачем;
- структура курсу схована від учня;
- текст лекцій написаний сухо й безособово;
- учень майже не застосовує знання й уміння;
- завдання даються тільки наприкінці глави;
- текст поділений на глави й великі розділи;
- контрольних завдань не передбачено;
- учень не може одержати відгук про свої успіхи.

Змішане навчання :

- двостороннє спілкування;
- учень активний, діяльний, залучений у навчальний процес;
- учень знайомий зі структурою курсу;
- учень перебуває під керівництвом;
- текст навчального посібника написаний у дружній і підбадьорливій формі;

- учень застосовує набуті знання й навички;

- завдання й вправи розміщені по всьому тексту;

- текст поділений на невеликі розділи;

- передбачені контрольні завдання;

- учень одержує відгуки про свої успіхи.

Очевидно, що впроваджуючи в освітній процес сучасні методи навчання, можна значно підвищити його якість, зробити більш гнучким, стимулювати студентів до самостійної роботи.

Змішане навчання допускає збереження загальних принципів побудови традиційного навчального процесу. Ідея застосування елементів асинхронного й синхронного ДН при змішаному навчанні полягає в тому, що певну частину навчальних дисциплін (або дисципліни) студенти (слухачі) освоюють у традиційних формах навчання (стаціонарній або заочній тощо), а іншу частину дисциплін (або дисципліни) – за технологіями мережевого навчання. Співвідношення частин визначається готовністю освітньої установи в цілому до подібної побудови навчального процесу, а також бажанням і технічними можливостями студентів (слухачів). Такий підхід зветься "гнучке навчання" (flexible learning). І можна зробити найважливіший висновок з усього цього, що дистанційне навчання – це початок нової ери безпрецедентної швидкості, гнучкості та досягнень, які здатні надавати ключові знання та навички саме тоді, коли це необхідно.